



העלון לאברכי כולל, בני הישיבות ולכל לומדי התורה

האיחוד בהידוד

המאחד בקרבו חידודים ותשובות בהלכה ובאגדה

לע"נ ר' שמעון יהודה בן הגה"צ ר' אברהם יעקב (זיידל) עפשטיין זצוקלה"ה

כרשת וישלה - תשע"א גליון קמ"ז חמישים שנה

כתב חידה

רשעותי עצומה משל אבי,
וכאשת נציב החודש שמי.

רבים מזרעי שמותי,
וכשניהם יחדיו צרותי.

אחי היחיד ואחי האחרים,
יחדיו ממני נכדי משולשים.

מי אני?

רמז: דמות הקשורה לפרשה

תנכורת: הקשר בין הדמות לפרשה הוא בהזכרתה או ברמיזה בפרשה או בפרש"י

דבר תורה

"וייבא יעקב מאד ויצר לו ויחץ את העם אשר אתו ואת הצאן ואת הבקר והגמלים לשני מחנות". בראשית ל"ב ח'
 רש"י מפרש את דברי הפסוק ע"פ המדרשים, "ויירא ויצר. ויירא שמא יהרג, ויצר לו, אם יהרוג את האחרים".
 כל מי שלומד את דברי רש"י הללו, מיד מתקשה, שחששו של יעקב שמא יהרג מובנת, אבל מה חששו של יעקב שמא יהרוג אחרים, הרי אותם אחרים באים לקראתו להורגו חלילה, והלכה פסוקה היא, שאפילו אם הם היו יהודים, שיש לו להרגם מדין 'הבא להרגך השכם להורגו'.
 רבים מרבותינו מפרשי התורה התקשו בקושיה זו, וביארו כל אחד בדרכו, ונביא בזאת כמה ביאורים.
בשפתי חכמים מבאר, שיעקב חשש שאילו הוא יהרוג את עשו ויצחק אביו ישמע מכך, יש בכך סכנה גדולה עבורו, שמה יצחק לא ישמע אלא שהרגו, בלא לדעת את הסיבה שבשלה הרגו, ויצחק חלילה יכעס עליו ויקללו, וקללת צדיק אפילו על חנם, יכולה להזיק מאוד, ולכך חשש.
עוד ביאר, שרביקה אמרה בנבואה ליעקב (כ"ז מ"ה), "...למה אשפל גם שניכם יום אחד", ששני בניה, יעקב ועשו ימותו באותו יום, אם כן, חשש יעקב שאם יהרוג את עשו, הרי באותו יום גם הוא יצטרך למות, לכך ביקש יעקב והתחנן לה' שלא יגיע לידי כך.
ביאור נוסף מבאר ה'מלא העומר', שכל הסיבה שיעקב קנה את הבכורה מעשיו היתה, בכדי שיוכל לעשות את עבודת הכהונה בבית המקדש, שהיא נעשית רק על ידי הבכורים, והלכה פסוקה היא (אור"ח קכ"ח ל"ה), שכהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו, שדרשו כן את הפסוק (ישעיה א' ט"ו), "...ידיכם דמים מלאו". ואם בנשיאות כפים כן, קל וחומר שלעבודת המזבח שהיא חמורה יותר, שרוצח לא יוכל לעשותה. והיות וכל תחילת השנאה בין עשו ליעקב היתה ממכירת הבכורה, ואח"כ בנטילת הברכות, ואם כעת הוא יהרוג את עשו, לא היה כל זה כדאי, שבין כך הוא יפסל לעבודה, ונמצא שהוא לא הרויח מאומה מקניית הבכורה, על כן התפלל יעקב, שה' יצילו שלא רק שלא ייהרג, אלא שאף לא יהרוג אחרים.
הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל בספרו 'אמרי שפר', מקשה על עצם מכירת הבכורה, היאך יכל יעקב לקנות מעשו את הבכורה, כאשר קימ"ל שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, והזכויות שישנם בבכורה, באים רק לאחר מיתת האב, א"כ היאך קנה יעקב את הבכורה.
איברא, שבשולחן ערוך (ח"מ סי' ר"ט) מבואר, שאפילו בדבר שלא בא לעולם, אם יעשו שבועה על המכירה, הקנין יועיל ויקנה, כי יש חיוב לקיים את השבועה, אלא שיש תנאי נוסף לקיום הקנין, שהדבר צריך לבוא לעולם בחיי הנשבע, אבל אם הנשבע מת עוד קודם שהדבר בא לעולם, אזי הקנין לא יחול, כי כל חלותו היא מכה השבועה, ובשעה שהדבר בא לעולם, הנשבע כבר לא קיים שהשבועה תחייבו, ואילו יורשיו, אינם מחוייבים בקיום השבועה.
ועל פי דברים הללו, מבאר הגרש"ק ביאור נפלא, שמפורש בתורה שיעקב דרש מעשו שישבע לו על מכירת השבועה, וזאת כדי שהמכירה תועיל על הבכורה שהיא דבר שלא בא לעולם. וכל שבועה זו רק תועיל, אילו עשו יהיה עדיין בחיים בשעת מיתת יצחק אביהם, בשעה שעשו זוכה בבכורה. אך אילו כעת במלחמה יהרוג יעקב את עשו, נמצא שכל מה שקנה את הבכורה והיה במריבה ובסכנה כל ימיו מאחיו שבביל הבכורה, לא הועיל דבר, שכל קנין הבכורה לא חל כלל, שהרי בשעה שהבכורה תבוא לעולם עשו כבר לא יהיה בחיים, ואף לא תועיל השבועה שנשבע, על כן התפלל יעקב לה' שיצילו שלא יהרג ואף לא יהרוג את עשו אחיו, אלא יזכה בבכורתו עם כל משמעותה הרוחנית, של עבודת ה' בבית המקדש, ושאר מעלותיה.

© כל הזכויות שמורות ל"איחוד בחידוד" ולרבינים הכותבים - מודיעין עילית - ארץ ישראל

לחכימא ברמיזא

בנדה (כ"ד ב') איתא, "אמר אביי שמע מינה צורבא מדרבנן דאמר מילתא לימא בה טעמא".
 לפי"ז יש צורך ליישב עובדא באדם גדול מסוים.

התדע מיהו ?

[ואם תדע מיהו החכם הגדול שהשיב בחידות ורמזים, תגלה מיהו].

מעשה רב

בתפלת 'שמונה עשרה' בליל א' דחנוכה, כשהחל ראובן לומר 'על הניסים' נוכח פתאום שאינו זוכר בעל פה את הנוסח, והוא נוקק לסידור, ולכך תר בעיניו אחרי סידור. שמעון ידידו, שכבר סיים זמן מה קודם לכן את התפילה, הבחין בכך, והושיט לו את הסידור שהיה בידו.
 לאחר התפילה, כשראובן בא להודות לשמעון על שהושיט לו את סידורו, הוסיף והסביר, שהיות והוא רגיל להתפלל בעצימת עיניים, בכדי לעורר הכוונה, לכן המשיך כמנהגו גם בתפלתו זו, בחושבו שיוכל להסתמך על זכרונו לגבי נוסח 'על הניסים', ובמיוחד שהזכרה זו אינה מעכבת את התפילה.
 שמעון השיבו, שדעתו אינה כן, אלא, כשם שבתפלות ימים נוראים לדוגמא, גם הוא מתפלל מתוך הסידור, כך גם בכל פעם שיש תוספת בתפילה כמו בימים טובים, ובתעניות, יש להתפלל מתוך הסידור, ע"מ שלא לטעות בלשון התפילה, שאינה שגורה בפיו.
 גם בתפלת 'על הניסים', הוסיף שמעון ואמר, שהגם שהיא תוספת שאינה מעכבת, מכל מקום תקנה היא ככל תקנות חז"ל, ויש לחוש בה ולהתפלל מתוך הסידור.

השאלה היא, הצדק עם מי ?

בין חידות

היכן מצינו שיש ענין ליהודי שבא לארץ ישראל, לקנות בה מקום שיהיה בבעלותו (גם אם לא יתגורר בו).

מעניינא דסדרא

"רשב"ג אומר, אין עושיין נפשות לצדיקים, דבריהן הן זכרונן" (ירושלמי שקלים פ"ב ה"ה).
 היכן לכאורה מוכח בפרשתינו דלא כרשב"ג.

תשיב דבר

אין להכריע בשום פנים ואופן על פי הכתוב כאן הלכה למעשה



תשובה ל"מעשה רב"

בתשובה לשאלה, האם ניתן לומר בעיבד י'ג מדות, משומשכת תפילת המנחה לאחר שקיעת הארץ.

אנן הנה הטעם שיש למונע מלומר אחר שקיעה, הוא משום דמצינו דאין לומר י'ג מדות ותחילת הלילה עד צותת, כמ"ש במ"ב ס' תקס"ה ס"ב בשם אחרונים, "אין לומר קודם צותת לילה שום מליכות ל"ג מדות בשום פנים לעולם, חוץ מביום הכפורים". ומקורו במ"א ס' סק"ה, ע"ש. והנה גם לגבי נפילת אפיים כתוב בש"ע א"ח ס' קל"א ס"ג, ד"אין נפילת אפיים בלילה", והטעם בשני הענינים אחד הוא, עפ"י סוד, ע"ש במ"ב סקט"ז.

ולגבי נפ"א, כתב במ"ב ס' סקט"ז, "ולכן אם נמשכה תפלת המנחה עד הלילה, אין נופליל על פניהם, ובין השמשות של לילה נהוגין לומר".

וכן כתב מקובל השלחן שן, "אין לומר קודם צותת לילה שום מליכות ל"ג מדות נפ"א, שכן מקובל לחכמים, כ' נפ"א רמז צומת הלילה, ואין צולל על פניהם, וקורב הדבר לקצץ בנטיעות [בית יוסף], אך בימי המליחות באשמורת, מותר ליפול, מפני שהוא קרוב ליום ונאחר צותת לילה זמן רחמים, אבל בתחלת הלילה תנבורת הדינים, ומיהו אם נמשך ההתנון מהמנחה עד בין השמשות, אין לחוש כל זמן שעדיין אינו ודאי לילה", ומקור בדריהם בט"ז סק"ה, ע"ש.

ומסבר י"ל, דמטעם זו, גם לגבי אמירת י"ג מדות, לא זמן לשמשות לומר לילה, כ"עפ' שנמשך התפלה ויכ"ע עד ב"ח"ש, אין לחוש ולהימנע מלומר אז, רק שצריך ביאור עד כמה זמן לאחר השקיעה.

[ב שםנך ר"ח אשכנזי ב"ב אין אש"י (שנה א' פ' כי תשא, אות ח'), "אסור להזכיר י'ג מדות בלילה, ולכן אותם המתפללים מנחה בשם היום עם שקיעת המהם, אם בעת שגמיעו לרדו עבר ויכ"ע (כעשר דקות או קצת משהו, לאחר שקיעת המהם, שהוא אות זמן מנוח, שהוא שבוף" כשעות ממש, לא יאמרו י'ג מדות, אלא יאמרו ודי לבד", במבור ע"פ דגם אחרי שקיעה"ח עדיין אפשר לומר י'ג מדות עד כעשר דקות אחר"כ.

וע"ע בכף החיים ס' קל"א אות י', שכתב, "מקום שנהגו לומר סליחות בערבית, הוא מנהג ער אשכנזי, ושיתקף ולא יאמר, ואין ראוי להזכיר י'ג מדות אלא בעת רצון, וקצור הדבר האחרונים בערבית לקיצוני ח"ו, הרב חסיד מ"הר"ם זכותו י'ג מדות, בשם הדינים י"ג", בר"י ס' תקפ"א אות א', ולכן אותם המתפללים מנחה וכו' [כמו שציטטנו לגיעל מדברי הגאון], בא"ח פ' כי תשא אות ח'.

לי נראה, דיכול לומר עד שיעבור שלשה מינוטין ויחצי הארץ הקודם עשה, לפי עיר קודשית ורש"י, שביאת השמש הוא עשרה מינוטין קודם השנים עשר, מפני שכל זמן זה הוא בין השמשות, כמ"ש ס' רס"א. כלומר, שעד י'ג ויחצי ד"ק לאחר שקיעת עדיין אפשר לומר.

וזנה המהרש"ם בדעתו יותר א"ח ס' קל"א ס"ג, כתב, "אין נפ"א בלילה, ע"י שבת מהר"ם כ' ברוך השונות ס' ת"ר"ג, שכתב בוה"ל היו יודעים, בחול מותר ליפול על פני ארץ תפלת ערבית, ואח"כ בצבור, כל מנהג בית דין רבני בבבל וכו', ע"ל, והוא שיתבאר רב שלם גאון". וכתב עלה נכדו מהר"ל, הגביע הכהן שקשרו בשרדון זצ"ל, אין כוונת שאומרי י"ג דיש מחלוקת בזה, דהם גם לרברי השו"ע, בין השמשות אומרים נפ"א, ורק בלילה, לא ע"י י"ג ומג"א אשכנזי, ולא כוונתו לומר דא"ע שכבר התפלל מערב (בעודם יום כמו שנהגו בזמננו), כמ"ש מותר לומר נפילת אפיים על זמן שאינו לחי"ש.

ולכאן מלה"ש מהר"ם כפי שהעתיקו מהרש"ם, לא במבור על לאחר שקיעה"ח, דיבתן לאחר שקיעה"ח כבר אסור, ומעריב מין מתפללים מפגל המנחה, רק בשם מהר"ם לאמפקו לא יפול ודכבר שולט בחינת לילה אז, וממלא דאין לומר נפ"א, קמ"ל דאין שייכות בין תפלת ערבית לזה, ורק זמן ערבית הוא הקובע.

וז' וראיתי ב"ס מקור חיים [לבעל חות איראן] א"ח ס' קל"א אות ג', שכתב, "ובש"ת מהר"ם ס' ת"ר"ג, ראיתי, דיש נפ"א אחר תפלת ערבית, ומפני כן, לא מחייתו במבורה י"כ קודם בערב"ח שחל ביום ה', א"ל שחל ר"ח יום א', שאין נהוגין להתנותו ולומר תחנונים יום ה' ונמשך לפעמים עם חשיכה"י סוד יגיע לתחנון".

ואנמן מקה"ח דבר מפורש רק על תחנון, שהוא לאחר כל הסליחות, ואין י'ג מדות אחר זה, אבל לפמליש"ת שהוא בענין תחנון, א"כ כמו שביעידב על מה"ח י"ג, לכאן י"ג לענין י'ג מדות.

וביותר, שבעכ"פ גם באות י"ג הביא מהר"ח שם אות ח', דמטעם מהמג"א סב"קט, דבגין השמשות אין נופלים על פניהם, וכתב הכה"ח, "ומ"מ י"ל, כיון דאיסור נפ"א בלילה חמור מאד מקבצ"ב בנטיעות ח"ו, וק"ל

בין השמשות ספק אם הוא מן הלילה, וגם כי יש אומרים דנפ"א רשות, כמ"ש לעיל אות ג'ין [בשם ר"ג און] וע"כ שב ואל תעשה עדיף, ואין לעשות לפ"א בין השמשות, וכן נראה דעת המש"ז [לבעל מג"א] אות ח', וכן הסיים הרב בא"ח פ' כי תשא אות י", ואילו לגבי י'ג מדות קודם הכה"ח שם אות כ"ז, ועד י"ג ויחצי דק' לאחר השקיעה מותר, משא"כ כאן לא חילק בהכ"ה, הרי דלענין זה, י'ג מדות ע"פ קיל טפי.

תשובה ל"לחכימא ברמיא"

בתשובה לשאלה, מיהו האדם גדול, שיש צורך ליישב עובדא ידיה עם מ"ש הרמ"א בא"ח פ' כי תשא, י"ח דאין נפ"א אלא במקום שיש ארון וס"ת בתוכו, אבל בלא זה, אומרים לחכימא ב"ב י"ט פנים, ולא נהוגים".
המדובר הוא בר' אליעזר הגדול, דמצינו במ"ב י"ט ב', דלארר הועבדא דברכותו הוא כ"ה, "אימא שלום דבייתו דר"א, אחתיה דר"א הוא, מהגוא עושה ואי"ל לא הוה שבקב לה לר"א למיפל על אפיה...", ומבורא שהיה עושה נפ"א בביתו. ועיין במג"א ס' קל"א סק"ו, שכל מ"ש כ"ש בש"ע דאין נפ"א אלא במקום שיש ארון וס"ת בתוכו, כתב, "אפילו יחיד בביתו נפל, כל משמעי בעובדא דר' אליעזר".

וכתב בלבושי שדר שם, "י"ז סק"ה, וי"ג בינו לבין עצמו בביתו, מדכתב הרא"ש סתם, דבינו לבין עצמו בינוטו שפיר דמי, ולא פירש דוקא אם יש ס"ת בביתו, דלא לייתי למעט, דמוסר צריך לפרש דבריו, אבל עובדא דר"א שפיר מוקי המה"א בסק"ו דממיר שהיה לו ס"ת, דהתלמוד אין צריך ל"כ לפרש. ותו, דהתם [לעובדא דר"א] אגדה הוא, ולא פסק דין. ותו, דגברא רבא כ"ה מסתמא הוה לו ס"ת בביתו".

וכנמקי א"ח [לבעל מנחת אלעזר], עמ"ל, הביא מסידור אחרונים שמי שהוא מוחזק בסידורת ובהנחת קבלה, יכול ליפול אף בלא ס"ת, וכתב במנזיקי א"ח, "דבא לתריך קושיתיה ה"ז וע"ש בלבושי שדר] ממה דאמר, "כ"ה גבי ר"א הגדול, שפגל על פנים מן בביתו, וע"ז מחלק רק"מ משוחזח בחסידות, וע"כ י"א נפל גם בביתו, וא"י ארתי ממנ"י".
והרמז: שנינוהו מלהתפלל כמתלהל ההכנס שחשש מקושיית תלמידו, האמתו שלום מנינע מבעה"ר א"ה הגדול מלפני על פניו, שהיא הפלה דימסוגלית עלניע מהמורה עד לולותו, וכן אסמחול לאחד מחכמינו ז"ל, והוא רב פפא שהתפלל בנפ"א, שהקב"ה יעוררו להינצל מקושייתו של תלמידו רב שימי, כמ"ש בענינתו ט' ב'.



תשובה ל"מבין חידות"

בתשובה לשאלה, היכן מצויים צעיריקים מקבלים שכר מצוה בעוה"ז, גם למ"ד [מקדושין י"ט ב'] שכר מצוה בהאי עולמא.

א' הפמ"ג בפתיחה לחיבורו, אגרת ב' אות ט', כתב, "אם מתאמץ במצות יוטר מדאי, י"ג על קצת פירות בעוה"ז ל"כ, לפיכך נטל הר"מ ז"ל חס"ה סוף שיכירות, יעקב העציק עד לבבל כהן, ליעקב נטל בעוה"ז, ויפדף אסיף וכו', וע"ש".

ב' עוד כתב שם באות ס', "על השייגים מדבריו ר"ל אדם נוטל שכר בעוה"ז ל"כ, כי יש שכר מצוה גופא בהאי עולמא ל"כ, אם ההכרח (מה שצריכים) לחיות בשכר, והשייג השהייתן ועושה האדם שמתהוה טוב לב, ל"ז סקבל שפע ברות בעוה"ז, כמ"ש בח"מ ס' ש"ל"ו ב', בפועל, שהרי יעקב אבינו נעדיק, וכו', עבדתו, וכתוב ויפדף אחיש מאד, והוא לשון הר"מ ז"ל סוף הל' שכירות, ק"ו לפועל במלאכת ה', ה' ירחם אמן".

ג' במצות כל שיש אדם לבחירו (ומב"ם יפה"ש ש"ר פאה, וי"מ בס' חסידים ס' י"ג, ע"ש).

ד' לצדיק מבור (אור"ח ואתחנן פ"י פס' ל'), וכ"מ במהרש"א ובמקנה

קידושין י"ל, וע"ע משכיל לרוד בראשית ל"ז.

ה' עמל הגורל (מ"ט ע"ה"פ ר' בחוקותיו, וע"י בס' שמן המאור להגה"ר

ר' מנחור בן שמעון זצ"ל ע"ה"פ ע"מ ת"ב - ת"ג).

ו' מצוות שאדם לא חייב עליהם, והכניס עצמו לחיוב (מהרש"א סוטה י"ד א"ו).

ז' מצוות שרבים מכלל ישראל עושין מקבלין שכר בעוה"ז, ורק ליחיד העושה כנ"ע שכר מצוה בהאי עולמא ליכא (מהרש"א קידושין סס).

תשובה ל"מעיניא סדרא"

בתשובה לשאלה, בהא דאיתא בחז"ל, שקיים יעקב אבינו כל התורה כלה (ע"פ רש"י וישלח י"ב ה"ו, ועוד), היכן מצינו בעשתינו, שלכאוהו אין

שובת אשאלו שהרפסונו הלאיון זה הפסוק עשה

ה'מנהגים' בכלל זה, ואף ש'מנהג קדום, שא"פ ש'מנהג ישראל תורה'.

הנה נאמר בפרשתנו וי' (א"פ כ"ו), "ויאמר לבן לא יעשה כן במקומות לתת הצעירה לפני הבכירה", ויועין מש"ח תהו"ס בקדושין ג' (א' ב', ו"ה הלכותא), הצעירה אדם שנתן דקושין לפלוני עבור אחת מבנותיו, ולא פירש שא"ה בת כוונתו, אם לבת הגדולה או לצעירה מנחה, ולדעת ר"ת פשוט שעל עדת הבת הגדולה נתן הקדושין, והוה אמרר "דעשה שנתן לו לומר דקידש הגדולה, משום דלא יעשה כן במקומות לתת הצעירה לפני הבכירה".

במבור בדברי תהו"ס, שעיניו זה שיש קדושי הצעירה קודם הבכירה, אינו ענין של מה בכך, שהיה בר סקנעט טורק בפי לבן האומר, אלא הוא דבר שיש לחוש לו, ש"לא יעשה כן במקומוני". ולא זו בלבד, אלא שלישית ר"ת יש קולא גדולה באיסורו אשת איש, שאדם שקידש אחת מן האחיות, ולא פירש איזו מהם, לא מצריכים שיתן ק"ש לשאר האחיות מספק שמה קידש אותם, אלא מסוכימ על ענין זה שאין להקדים הצעירה, ואמדינן קושדי קידש בדוקא את הגדולה שבהם.

וע"י בש"ח מהר"ש פנינל ח"ו (ס"ב אות ג'), שכתב, שאף לשיטת הו"ד מנחם מיינו שהביאו תהו"ס שכן, שחלק על ר"ת, שאין לסמוך על סברא זו, ולומר ראשונה אשת איש, וכן ח"ו רוב ו' ולא עביר מעשה על פי זה, מ"מ זהו דוקא איסורא, שא"ל נפק על סמך זה לומר שהגדולה מקודשת, אלא יש לו ליתן ק"ש לשאר האחיות מספק, ואילו כ"ש לקדש שוב את הגדולה מספק, אבל לחומרא כ"כ"ע יש לחוש למהות סמכ"ה ר"ת, וא"כ מנאן קדש הדין קיים, שאין להקדים הצעירה לפני הבכירה.

וכמ"כ במבור ברשב"ם ב"ב (ק"כ א', ד"ה להלן), שכתב, "כשנישאו בנות לצלפחד מנאן הכתוב דוך גדולתו, דכתיב ותהינה מחלה תרצה חולה ומלכה ונתעה בנות לצלפחד לפני דודתן לנשים, ומסתבר דוך גדולתו, שא"ה קידשן וישאן לגדול יעשה כן במקומות לתת הצעירה לפני הבכירה", הרי שכתובות ג' וכן קידש דבר זה בקרב ישראל, שאין להקדים הצעירה לפני הבכירה. וזכינו זה ברש"י במבור (ל"ו י"א), "מתלה תרצה וגו'. כאן מנאן לפי גדולתו זו מונו בשנים ונישאו סדרו ולדלותו"י.

והב"ח ביר"ד (רמ"ח) הביא דברי הרשב"ם אלו, וע"פ זה ביאר דברי הטרור שם שכתב, "ומסתביש על שפתה או של נישואין אלוין אחר הזיקה והלישבו בראש", ובניאר זאת הבה"ח, "אם אחיזו או אחיזתי יעשה להם נישואין, א"ע"ג שאחד גדול מבחירו בחכמה, לא יקדמו לעשות נישואין לקטן בשנים מפני שהוא גדול בחכמה, אלא יקדמו לעשות נישואין לגדול בשנים, א"ע"ג שהוא קטן בחכמה", והביא דברי שב"ע (סק"ה).

וע"פ זה הקטרו בטב' מהפריש"ם, והוא א"ל חשעי יעקב אבינו ע"ז זה, ואפילו לא יחא אלא כ'מנהג ישראל' בעלמא, אבל הלא 'מנהג ישראל תורה' ועוד, דאיתא בב"מ פ"ו (א' פ"א), "אמרו רבי תנחום בר חניאל, לעולם אל ישנה אדם מן המנהג", ומבורא שם ששמר ענין זה גם מהמלאכים שהיו אצל אברהם, שע"ש עצמם נאילו אכילים כאחד האדם, וכן ר"ה ודאי היה זה בכלל הדברים שקבייל יעקב מבמותיו, והלכך אפילו נאמר שלא היה מנהג כן בשאר מקומות, מ"מ לכל הפחות מצד שנהגו כן במקום של לבן, הרי אין לשנות ממנהג המקום.

ואין תוחתו תשיחוהו זה הרב על הגאב, ולכן יעקב לא חשש כל כך, כיון שדיבר במפורש עם לבן 'בחולל חן הקטנו', והסיכס מנז' ולכן כלפי חוץ, רק שנהג ועמו ברמאות. זה אינו, שהרי מביאר בשלשון הב"ח ח"ל, שאף בין אחים ואחיות' הדין כן, ואינו דין רק הגאב, וכן דקדק בש"ת מהרש"ם (ח"ג ס' ק"ל).

ואכן כ"ה מההרשב"ם שם, שכתב לדון בב' אחיות, שהגדולה מתעבכת בלינישאו, והצעירה רב מצאה לה' כן הוגה, והגדולה רוצה לעולם הצעירה בלא תעשה הנישואין, והרכיז שם, שאין לה רשות לעכב, היות "....ואיסור זה אינו, רק כבלל ניומו דרך ארץ, וכן א"ש שבש"ע י"ד ס' רמ"ז דא"סור זה, מ"מ אינו דין מנור", וכי"כ כ"ה בש"ת מהר"ש פנינל ח"ל, וכן ש"ת ה"ה הרב בשמים [הגאון הרוא"ל הלבו הורוויץ ע"ה אב"ד סטריא, מחדל"ת ס' פ"ד].

ועל פי זה היה אפשר לישב לכאוהו, דהא לא הקפידו בהו יעקב אבינו, משום שדוקא בשאר דיני התורה, וכמ"כ איסורי חכמים שאסרו מצד הדין, בה שפיר י"ל שנהג כ"ש יעקב אבינו, כמו שנהגו אבותיו אברהם ויצחק, אבל בנינו דידן, שבזמנת אן דבר זה אסור מדינא בשאר אבותיו חכמים, אלא מחמת 'מנהג' בעלמא, כ'מנאן דלא לקהיפו דאבות.

אולם בפשוטו י"ל, שא"י הטעם משום שלא הקפידו האבות על מנהגים בכלל, כמו על שאר דינים, דאפשר שגם במנהגים היו נוהגים כדיו מנהג ישראל תורה, אלא דכ"ש שעיניו זה על לתת הצעירה לפני הבכירה הוא איסור ממש, לכן לא חצרו"ם אם הפרתו, לא יגוהו הלכך בזה. וכן נראה ככוונת האור הנישואין שפירשנו כאן, שעמדו בה להדיא וכתב, "וי'ש לנו לדעת, אין לא חשעי יעקב מקדום לטענה זו, שאין דוך לתת הצעירה וכו', יש לומר, שחשב שעל לבן לגלות לו הדבר, והולת זה אין דבר זה

1. ועל"ש אות כ"א מש"כ לענין פ"י בין השמשות.
2. משא"כ ב"ה", דכיון דנכנס ליל ר"ח, אין לומר תחנונים, וכמ"כ אין נפ"א ביול"כ שהוא ערב"ח.

3. ויע"ש בעצמו, וכענין זה כתב הרמב"ן בפ' תולדות (כ"ו ה'), "...ויש לשאול, אם קן אין קיים יעקב מצבה, ושנא שתי אחיות, ולדעת רבתינו (ב"ר ע"ד י"א) ארבע אחיות), ועומד שני ודודתו (שמות י"ז ב'), ומשה רבינו ע"ה שתיים עשרה מצבה (שם ל"ד ז'), אלא אפשר שיש הוגים חיתיה בתורה שהם שאסר הקבלה אביהם על עצמו, וקבעו לו השם שכר על הדבר, והוא יצוה את בניו ואת בנותיו אחיותו ללכת בדרכיו" (ע"ש"ש שם תורתך).

14. ודברי תהו"ס נקטנו הלשון "לא יעשה כן במקומוני...", אין זה לשון שארית לבדו, אלא כוונתם לקרוא דבלי לבן, וכמשי"ח ה"ז י"ד ר"ח סק"א ע"ש.

15. וכן ברשב"ם ובפוסקים דלהלן.
16. בקובץן תשובות חת"י (לקטיוס ס' ה'), ונדפס גם בספר 'אגרות פוסרים' מבתי החת"ס אגרת כל' ב', בקובץן מוריה פ"ד, שנה י"ו א' ס' א', תשמ"ג, וכו', ח"ב), כתב, "...להיות קשה על מאד לעבור על דבר מפורש בתורה, בפרש"ט כ"ו מ' מסיע, על הנות לצלפחד, א"ע"פ שמתחילה כ' נכתבו דין חכמתן, ולא נשא דרך גדולתן, להורות נתן קיים וחיובתו למנהג שקודם מות תורה, שלא לתת הצעירה לפני הבכירה, וגם סיפר לי מ"ר גאון ישראל מ"מ ח"ל אות אדר"ל זצ"ל, בדבדיה הוה עובדא אחר, ע"כ אין דעתו לעבור על יבא"ב ע"י תורה כפי שיש שפירש הפוסק בענין אחר.

וע"י בקובץן אגרות חו"א (ה' קס"ו) על דבר אשה אחת, "...שאניה מסתמט ליתן הצעיר לפני הבכור, ואולי יש להסביר לו שיתן זה נכ"ח", משמע אל חש לאיסור זה. ואנמאן אל למדין מפני מעשה, והוא לפי הענין שם סבר שאין לחוש לכך.

ועוד י"ל, דשם קאי באחים, ולא באחיות, ויתכן שיש ענין זה שייך בבנים, כיון דמצויות אפ"ר, וכמ"כ בס' באג"מ אהל"ז ח"ב ט' א', וע"ש"ש דפשוט מ"מ באבותים אם הגדולה מתעבכת לית לבן זה, ופוק אין מ"א עמד אדבר. ומה שכתב ח"ה בקדושין שם, שדנים ע"פ זה שסתמא קידש להגדולה, זהו רק מחמת המנהג, דדוקא שהיהידן בסתם י"ל שבתמא היתה כוונתו להגדולה.

17. וע"י בשרי"ת מהר"ש מינץ ס' ב', בהגהות ביאור מהר"ם ע"ז (סק"ב), שבהיא בשם מהר"י אגינז זצ"ל, "...שהתמורה על המנהג ה"ע הזה, ולומדינו מכלל הארמים. בזה יפה כתב, דיותר יש ללמוד מהם שרצה לעשות, ממה שפירשנו ב"ב...", וע"ש"ש מה שביאר בזה. אמנם לדברי המדרש שכל ב"ב שובת י"ל, וכן מההרשב"ם כאן, בלא"ה ינחה. וע"י עוד מה שציינו ב"ב"ו סו"ת ח"ל צ"ח אליעזר ל"ב ג'.

וע"י גם שכתב יושר (לתלמידי בעל תורה"ה), ח"א א"ח, עמ"ל ק"ב"ל זה הוה (דרש), שבת"ה אין לבן אשך שהוא רשע, מ"מ א"ש יעקב לא יעשה כן במקומות לתת הצעירה לפני הבכירה, ויעקב לא השיב לו תשובה, אלא ע"כ הדין עם לבן".

וע"י עוד בספר רבדי הוהב עה"ת' (להל"ר דוב טרויושו זצ"ל, שהיה אב"ד וילנא בתקופת הרג"א), שם בראש פסור 'קדומת הכללים מרדכי המלמד בדרשות התורה', שם אות ט' כתב, "נראה כ"ה הדרושת לדינא דתמיתי התלמוד מרשי התורה עד ה'חודש היה לכל', לא מיעיק מן האבות שהיו קודם הירבו, שהיו עניניו קידושין (פ"ב א'), ומקיים אברהם אבינו

כל התורה כולה עד שת יתנהו, וכן וערו אחריו, אלא אף ממי שלא היה מהם, מיייתי מגדא לפיותא. וצריך לפרש, דלא מייניהו אגרינן, אלא מדיכתבה משיה רבינו בתורה, מיניה הוא גמדינן, לכתיב בפרשת יוצא, ויאמר לבן לא יעשה כן במקומות לתת הצעירה לפני הבכירה...".

ולענין הא דאיתא בירושלמי (מ"ק פ"ג ח"ה), אין למדין מקדום מותן תורה, יש אחריות בהו באחרונים, ואבמ"ל.

18. ואף דמבורא ממליה (ל"ב א' ב'), שיעיד עמ"ס מתחילה שחלח היא הצעירה, שאמורה לו "אית לי אחתא שקדישא מינאי, אלא נמסיב לי קממה", מ"מ יעקב סבר שהוה ק"פ סדר ליתדו, ולא לפי יוצרתם.

19. ואנמן י"ע, שודאי לא קי"ל' בלידת האומנים שהשני ללידה הוא הבכור, בדמלת לא אולינן בתר יצירה, אלא בתר לידה, וכן מפורש בש"י

בפ' תולדות הגז"ל, שזו הוא הטעם שיעקב בא לעכב את עשו, שהיה חפץ להיות עם 'ראשון ללידה', ולא רק 'ראשון ליצירה', וזאת כדי לישול ב'הכרח' מן הדין', כיון מבורא, שאם לא היה בא לעכב את עשו, היה השו מקבל את הבכורה מן הדין, כפי שאנן היה, שלא העליץ עקב לעכב את עשו לגמרי, ולכן הוצרך לקנות ממנו את הבכורה.

איברא, שבזמנת לא הוצרך לעכב יצירת עשו לפניו, אלא כדי לזכות בדין 'בכור', אבל לו יצויהר ש'בלא"ה לא היה היה תמיץ לבכורה, כגון שהיה לרקבן בא זה לבניהם, לא היה נוקק יעקב בעשו בידו, שהרי אין 'בכורה', אבל מאידך ניטא עדיין היה יעקב אחוה לדעתו שהוא הגדול במינייהו, וכמשי"כ במהרש"ם, איך סבר יעקב לגבי רוח ואלה.

אך עדיין י"ע, שמעולם לא שמענו שיעקב החשיב הגדול השני כגדול, ואף שלא במקום 'בכורה', לעולם אולינן בתר ראשון ללידה, וע"י.

20. וה'חנור' הנוסף שהיה באותם ימים, 'נחור' בן שרוג א"ח תרח', היה זקנו, אלא אביו.

21. זו פשוטו דעת הגבלי שגמדינןן ס' ט' ב' ועוד.

ועיניין בספר הישר שכתב, שהיה הרן אחיה הגדול, שציאתה שם (פרשת נתן עמ"ל, ה' סו"ה א' ואלה), "ויחיי תרח בן שלשים ושמונה שנה וילד את הרן את חנור", ועוד כתב שם (עמ"ל י"ג ד' ה' ורחו), "והרן בן תרח היה באשר הגדול ממנו, לקח אשה בימים ההם. בן שלשים וששע שנים היה הרן בקחתו אותה. ותר אשת הרן ותלד לו בן ויקרא את שמו לוט. ותר עוד ותלד. בת ותיקא את שמה מלכה. ותהר עוד ותלד בת ותיקא את שמה שרי. בן ארבעים ושתיים שנה היה הרן בלידתו את שרי היא שנת עשר לחיי אברהם.

ועוד הרן, הוא של שרה, 'טסה' שמה, כן כתב בלמכסה יתיק בשם מדרש תנ"י.

22. עיניין במלכ"ם כאן שכתב לפרש", "...באשר נשארו שתי בנות מהרן, לבנות אברהם ונחור לנשים, ולדוא לסוד עם אחיהם המת. ומ"ש בת מלכה קומס על שניהם, ששירי בן מלכה היתה בת הרן, שהרן הרן אבי מלכה, ואבי יסכה. שהי שר שבידכותו נקראת יסכה ומלש' חז"ל, ומשנשאה אברהם, קראה שר ע"ש שרה, וכן מלכה מענין מלכות אברהם לכבוד. וזה מוכרח, שאם יכוין על הרן אחוה, למה יאמר שהיא אבי יסכה, שלא נודע כלפי מה היא יסכה זאת".

וע"ע בפנימי יפות שם, שבניאר מרוד חוזה התורה וכתבה 'אבי מלכה ואבי יסכה', שיש לפרש ע"י דברי רש"י בפרשת תירו' (שבת מ"ח א'), שבתחילה מהם התכבד ביתרו חמיי, אלא ש'בשנתגלד שמה, התכבד ביתרו בחתנו, ולכן

מהקפדה המעכבת שביצעו האב לתת הצעירה, וחומר, ואלו לא יכול לתת לו מן הסתם על רחל הוא אומר, והיה לו ללבו לומר אליו, כי לא יכול לתת לו את קודם שנתשא לאה, והיה הדבר תלוי ביד יעקב או להמתין עד שנתשא לאה או לקחת לאה".

עוד יש לציין על"פ המעורר במדרש של טוב בפרשתינו, "ויאמר לבן לא יעשה כן בליבנותו לתת הצעירה לפני הבכירה. שגנאי אמר דברו, מבואר שאין משני מנהג המקום ובמקום שאין חיולו גמור, שהיה משה עליו למרום ולא אכל ולא שתה, והמלאכים באו לבית אברהם ולוטו והראו עצמן כאוכלין ושותין", ושם בספוק כ"ח, "וישע יעקב כן. כל לא רצה לענות מנהג המקום". הרי מבואר שאם יעקב יזכר כשמעמד מפי לבן שנחמת המקום שמקדים שלא לתת הצעירה לפני הבכירה, מיד סבר וקובע, יעקב רגיל בהצה לשנות ומנהג המקום, ואי"כ מסתברא שקודם סוף לא היה יעקב רגיל במנהג זה, ואי"כ אמנם הדמיקו למנהג זה הוא המבואר בל"ח, אבל זהו מנח שקיבל יעקב במנהג זה כמאן ואילך, ושבו אין לשאול למה מחליטה סבר ליקח את רחל הצעירה.

ואכן י"ד עוד להמרהש"ש עצמו בספרו נחלת מרדכי בפרשתינו, שעמד להדיא בגי'נ"ד, וביאר כו"כ בשיעור אחר, כמו ש"ו ז"ל, "וי"ל ש"י להבין...לא יעקב יקח שלא את רחל הצעירה לפני הבכירה, אלא שלבן אומר כן. ונמדוד קו"ל כדעת לבן, ולא כדעת יעקב". וראה לפי מ"ש החיד"א בחנל קדומים בפרשה זו בשם רבינו אפרים, דרחל אלא את תאומותיה, אלא שלא הלכה נולדה לפני רחל וע"ז, והנה ברש"י פ' תולדת (כ"ה ל"ו), כתב, דהקודם בלידה בתאומים הוא אחרון ביצירה, מה שניול אחרון הוא ראשון ליצירה, משל לשפוט"ר וכו', ויעקב חשב את עצמו לכבדנ נגד נשיו, מפני שהוא כבוד ליצירה, ולכן יעקב שלשון חשב ורחל לכבדוה נגד לאה, ולכן רצה לישא אותה, אבל לבן חשב ללאה לכבדוה, לפי שניולה קודם, ולא אמר לא יעשה כן במקומינו, אי"כ גם יעקב הסכים שלא להשיא הצעירה לפני הבכירה, אלא שהיה סובר שרחל היא הבכירה"ה, ולכן קי"ל כ"ח".

תשובה ל"כתב חידה" מאי: "נחור בן תרח".

מדות הקשורה: "ויאמר להם הַיְיָקָם אֶת לָבָן בֶּן נְחוֹר וַיֹּאמְרוּ יְהִינֶנּוּ". בראשית כ"ט ה'.

גם מחמת נישואים – שקירבתו המשפחתית של נחור בן תרח לאברהם שחנור היה בגי'ש של תרח, ואברהם היה אחיו, מפורש בקרא (בראשית י"א כ"ו), "וַיְהִי יְבִרַח שְׂבִיעֵים שָׁנָה וַיִּוָּלַד אֶת אַבְרָם אֶת נְחוֹר אֶת הָהָן".

אני ואחי קרובים – שקירבתו של נחור לאברהם אחיו, היתה גם מחמת נישואיהם, ובכפ"ל, שלא רק ששנאו שתי אחיות, אלא אותן האחיות היו בנות אחיהם הן.

שאברהם נחורו נשאו שתי אחיות, אברהם את שרי זו סיכה, ונחור את מלכה, מפורש בקרא (בראשית י"א ט"ו), "וַיַּחַק אַבְרָם נְחוֹר לְנָשׁוֹ הַזֶּה שֵׁם יֶשָׁם אֶת אַבְרָם שֵׁם יֶשָׁם אֶת נְחוֹר וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ נְחוֹר מִלְכָּה בַת נְחוֹר אֶת מִלְכָּה וְאֵבִי יִסְכָּה".

ואם המלכה ולא היה בנתינו של הורן, כדברי הפוסק לדלעיל, ומפוטת הפסוקים שהרן הלוח היה אחיהם הנוסף והזקן, יעשה אברהם ונחור"ה, אבי לבן, שכונד בספוקים (שם שם כ"ו - כ"ז), "וַיְהִי יְבִרַח שְׂבִיעֵים שָׁנָה וַיִּוָּלַד אֶת אַבְרָם אֶת נְחוֹר אֶת הָהָן וְאֶת תּוֹלַדֹת יְבִרַח תְּנַח תְּנַח הוּלֵידָא אֶת אַבְרָם אֶת נְחוֹר וְאֶת הָהָן וְהָאֵל הוּלֵידָא אֶת לֹט", וכן איתא בסנהדרין (ט"ו ט').

וזהו זה שנהרג באור שביד, כמפורש בקרא (שם כ"ח), "וַיִּמָּת הָהָן עַל שֵׁם תְּנַח אֲבִיו בְּאָרְץ מַלְחָנָה בְּאוּרֵי קְדִישִׁים", וכן אריכות בעיניו מיתתו, מדוע נהרג באור שביד, ושנתלקו בזה במדרשים, בב"ר י"ח ג', מדרש תהלים ק"ח א', וכפרשי"ש ע"פ שם, שנדרש על ידי נמרוד לחיצולו של אברהם, מפני שאמר שהוא אמנינו ב"ה, ובספר הישר כתוב, שנמרוד הרגו ממטעם אלה, שכלדבי תרח השקיימים, הוא היה זו ישעיהו לו לסתור את הציוני להרוג את אברהם שגולדי"ה, ואילו לתרגום יונתן שם, ירדה שא את השמים והרגתו, כדי להוציא מלע אליו שאמרו, שהיה רחילו לאברהם על ידי כשפיה"ה, ובפירושו הרוח כתב בדרן נוספת, שהרן הבעיר את האש לשרוף את אברהם, וליהטה אותו משלהבת ומת".

אכן ש ברבותינו הראשונים הלומדים שיסכה (זו הויה) ולמלכה לא היו בנתינו של הרן בן תרח ואחיותיו של לוט, אלא בנתינו של הרן אחר, והוא דעת הגאב"ז שם, שככתב, "גם כן אלו היתה אחות לוט, מיה הכותב אומר ואת שרי בת בנו, כאשר כתב לו לוט", וכן דעת הר"ן ב" משנה במבלי ה'תוס', שהיה בבושם זקנים, "ויתרו הרב ר' עמרם, שיכול להיות ששני היה זהו, והיה הרבה אנשים נולדו אלו הויתרו משמות, כגון שאמר הכותב ויולד בינם ובנותי, ולא הויתר הכתב בהרן אבי מלכה ואבי יסכה", וכע"ז" כתב באברבנאל שם...ושהיותו שאברהם נחור, לקחו להם נשים, שם אשת אברהם שרי ושם אשת נחור מלכה בת הורן, וביאר הכותב מי, שלא היה

אותו הרן בן תרח ואחי אברהם, כי הוא אלו הוליד רק לוט, אבל הית הרן אחר, אבי מלכה ואבי יסכה". והראשונים בפרש"י, שהיה לו לעייל לבני של תרח, שהיו רב' בן חורג"ה [וכנראה שהכוונה שהיה בן אשתו].

ובנותן סעף להביא את דברי הרד"ק שם, שככתב"ה, "אולי היתה שרי בת בתו של תרח, ואולי"פ שלא רכר לתרח בנות אולי היה לו".

נשואין מן נישואיהם של אברהם ושרה, נאמרו בזה דעות במדרשים ובדברי רבותינו, ונביאם סב"ד לפי סד השנים, אך לפני כל החשבונות עלינו לדעת, שכבר בורר הוא, שאברהם היה גדול מהרה בעשר שנה, כמפורש בקרא (י"ז י"ז), "וַיֻּפְּל אֶבְרָם וַיְהִי בְּעֵינָהּ תְּלָדָה".

א. שנישאו שאברהם היה בן שלוש עשרה שנה ושרה בת שלוש שנים, כך למד הידי משה על המדרש, וחבר הגב" ל"ח י"ד.

ב. שנישאו שאברהם היה בן חמש עשרה שנה ושרה בת חמש שנים, כדאייתא בתדא"ר" ח י"ד מהם אחת (שליש"ה), "צא ולמד מאברהם אבינו ששרה אמונו, שהיה עקרים שמונים וחמש שנה"ה, והרבו רחמים עד שבא יצחק להם ושחברו בו, והרי אברהם היה בלידת יצחק בן שבע שנה, כמפורש בקרא (י"ח א'), ואברהם בן מאת שנה הוליד לו יצחק בנה", ומצא שנשא את שרה נשתייה בן שלוש עשרה שנה, והיה היתה בת חמש שנים.

ג. שנישאו שאברהם היה בן עשרה וחמש שנה ושרה בת י"ט שנה, כדאייתא בילקוט שבעוני' לך לך ע"ח ד"ה כתב"ה, שגרס את דברי התדא"ר באופן אחר, "צא ולמד מאברהם ששה טהיו עקרים מיצחק על שנה" (ואכן כך כתב ביות ירגנן שם אות א' שליפ"ח) ומשם שהיה אברהם בנישואין בן י"ח שנה"ה).

ד. שנישאו שאברהם היה בן ארבעים שנה ושרה בת שלוששים שנה, וזה היה האברבנאל (כ"ז כ"ז) "ואם אלה תולדות"ה, ואין ספק שאברהם לא נשא אשה בבחורו"ה, כי תמיד היה על רעה עם כל הארץ, וגם הים אחי אומרים נגדו שהיה אפיקורוס לאלהיה"ה, אבל כמעט אומר שלקח את שרה בחייתו בן ארבעים שנה"ה...".

ה. שנישאו שאברהם היה בן חמישים שנה ושרה בת ארבעים שנה, כדאייתא בספר הישר, פרשת נח עמ' י"ב, שלאחר מעשה אור כשרים, שבו היה אברהם בן חמישים שנה, "ויהי בעת ההיא, ויחוק נחור ואברם אחיו להם נשים, בנות הרן אחיהם"ה...".

לאחר שנים יזמתי לבנים – שרק לאחר שנים רבות מנישואיו, זכה נחור ללידת בנו.

שרק לאחר שנים רבות מנישואיו זכה נחור ללידת בנו, שכל אותם שנים לאייתא מלכה אשתו עקרה, ורק כאשר נפקדה שרה אחותה, בכלת ששנים, נפקדה עמה, וז"כ שם כל העקרונות שנפקדו עמה, דאיתא בב"ר ג' ג' ה', שפסקתא ד"ר א"ב (א שוש אש"ש), הובא בילקוט וירא ג"ז ולישן'ה בקריאתה של מלכה בזכות שרה, איתא להדיא בתרגום יונתן בראשית כ"ב כ', "וַתֵּינֵי אֶלְבָּרְכָה לְמִימֶרָה, לֵימֵרָה מַלְכָּה, לֵימֵרָה מִלְכָּה אֶת אֲתוֹרֵנוֹת בְּזוֹכֵת אֲדָחְמָה, לְמִיֵּלַד בְּנִין לְנְחוֹר אֶחָיו וְתִרְגַּמוּ לָהּ שֵׁם כְּתוּר יִשְׁרָאֵל, וְיִוּגַד לְאֲבֵרָם לְאִמּוֹר, הִנֵּה יָלְדָה מַלְכָּה, וְהָיָה שֵׁם בְּמִדְיָא בְּזוֹכֵתָה שְׂאֵתָה, לִילֵד בְּנִים לְנְחוֹר אֲחִיךָ".

ומפורש יותר בסדרה משנת בבי אליהו"ה, פרשה שבועית (סוף עמוד י"ד), "א"א, לבן עצמו לא נולד אלא ביוכחו של אברהם. כיצד, מלכה עקרה היתה, ועשתה לו את אותן השנים עם נחור ולא ילדה, וכיון שנפקדה אמונו שרה, נפקדו עמה כל העקרונות, אף היא נפקדה עמה"ה... וכע"ז" מדרש הגדול, הובא בתוספת דברים בילקוט"ה.

וקרידתה זו של אשתו היתה לאחר שנים רבות, להכ"פ ארבעים שנה, ולדעות האחרות עד שמונים ושבע שנה, כדלעיל הדעות בזמן נישואי אברהם ושרה, שהרי נחור נשא את מלכה כשאברהם נדעות בזמן נישואי כששנות הפסוק (י"א כ"ט), "וינשוא אַבְרָם ונחור לָהֶם נשים, עם אשת אַבְרָם, שָׂרָי וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ נְחוֹר"ה, "וינשוא יְשִׁימָה הֵינּוּ כאחד, וכן איתא בש"י הש"ר, פרשת נח עמ' י"ג, "ויהי בעת ההיא, ויחור וינחור ואברם אחיו להם נשים, בנות הרן אחיהם"ה... והיות והם גם נפקדו באותה עעה, וכמו שאמר השנים בנות המינין אברהם להקדין ביצחק, המתין נחור אחיו להקדין באמו"ה.

ונחור ככל שגמנוה בים מלכה אשתו, ועוד ארבעה בנייהו מלפגשו, כמפורש בקרא (שם כ"א - כ"ז), "א"א עוץ ככרו ואת בן אחיו ואת קמואל אבִי אָרָם. ואת פְּעֵד וְאֵת חֹזַן וְאֵת פֶּלְטָא וְאֵת דֹּלְפָא וְאֵת בְּתוּגַא... שְׁמֵנָה אֶלֶּה יִלְדָה וְאֵת מֶלֶךְ לְנְחוֹר אֲחִי אַבְרָהָם. וְיִפְלְטֻשׁוּ וְשָׁמָרָה רְאוּמָה וְתַלְדָּה גַם הוּא אֶת שֵׁם וְעַם שְׂכֵנָבוֹנוּ כְּחַ"ל לידת בניו, למרות שהיו ביניהם רשעים וכדלה"ה, מ"מ היו ביניהם בנייהו כדלעיל, ואכן יצאו מהם הרב המתואר, רבקה, רחל ולא, אשר מנח נבנה כל בני ישראל, ואף בלהה הלפתי, ושאף הם היו בנתינו של לוט משפחות (ב"ר ל"ד ג' ופרש"י ל"א ו'), לכך שנין נחשבת לידת לזיכה".

ביניהם מלך וכמה נביאים – שנחור זכה לאחר שנות נשואי ריבם ילידת בניו, כדלעיל, שבניהם היה מלך וכמה נביאים. שבין בניו של נחור היה מלך, זה בתואל יונו הקטן (מאשתו), שהיה מלך

בארם תהרים, כדאייתא בילקוט חיי שרה קט"ז ד"ה כיון [אות ג"ד].

ובין בניו של נחור היו כמה נביאים, ואלו הם, עיון בכורו, בוז אחיו וקמואל אבי ארם, שבניא"ם היו.

שעיון זה אינו, כדאייתא בתנחומא שלח סוף ד"ה, וכפרשי"ב באיבו א' ונבדת זקנים מעלעיל התוספות בראשית כ"ב א', הובא בילקוט תשס"ו סוף מהריר קדם [אות ל"ח]. ואיוב נביא היה, שגמנה במנין שבעת הנביאים שנתנבאו לאומות העולם, ואלו הם: בלעם, אבינו, איוב, אדני"ה התימני, בלדד השוחר, צופר הנעמיני לאמיתו בן ברכאל הבוין, כדאייתא בראשית כ"ב ט"ו ב', "וַיְהִישׁוּ אֵיכָא מַלְאָכָא לֵאלֹהִימוּן בְּרַכְאֵל הַבּוּי, וְאָף אֵיכָא מַלְאָךְ עֵלְיוֹנוּ יִשְׂרָאֵל אֲחִי, אֲלֵא מַלְאָכָא לְאֹמֹתוֹת לְאֹמֹתוֹתוֹ".

ובזו הוא אמיתו בן ברכאל הבוין, וע"ז של איוב [המוכרח באיוב ל"ב ב' ועוד הרבה], וכפרשי"א איוב א' א', הובא בילקוט שם (ודלא כמדרש שלח טוב בראשית י"ז ט"ה, שהיה בזו זקנו של אמיתו בן ברכאל הבוין, ודלא ככ"ב ט"ו ב' שהיה מניינו, וע"לש"ש בתורה"ה אמיתו). ואמיתו בן ברכאל הבוין, כ"ה היה, שגמנה במנין הנביאים שנתנבאו לאור"ה בב"ב ש, וכדלעיל קמואל אבי ארם הוא בלעם, כדאייתא בדעת זקנים מעלעיל התוספות ובילקוט שם, "ואת קמואל, א"ה בלעם, ולמח קרא שמו קמואל, שקסם כנגד אותומו של ק"ה... (ודלא ככ"ר י"ז סוף ד', שקמקרא הוא לבן).

נבתי הרשע התעשר – שכונדו של נחור, לבן, שהיה רשע, התעשר עושר רב בעת בואו יעקב לביתו.

שלבן היה נכדו של נחור, שהיה בן בתואל בנו, כמפורש בקרא שבתואל היה בן נחור (בראשית י"ח ו"כ), "וַיְהִי אֶחָיו הַיְיָרְשִׁים הָאֵלֶּה וַיָּגֵד לְאַבְרָהָם לְאִמֶּר הִנֵּה יִלְדָּה מִלְכָּה גַם הוּא בְּנִים לְנְחוֹר אֲחִיךָ... [אל בתואל"ה, ולבן היה בן בתואל, י"ז מפורש בקרא (שם כ"ב כ'), "וַיְהִי יַצְחָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת רֵבְקָה בַת בְּתוּאֵל הַחַיִּים מִפְּדוֹן אָרָם אֲחֹתוֹ לָבָן הָאֵלֶּי"ה לו לאש"ה".

ולבן היה רשע, כמשמעותו דברי חז"ל בכמה דוכתי, ולשון רשע' להדיא, איתא בתנחומא ויצא"ו י"ג, "וכן יעקב, כל זמן שהיה בבית לבן, לא היה הדבור נגלה עליו, אף על פי שהבטיחו ואמר לו זמן אהני עמך, אמר הקב"ה, איני יכול לטמא את כבודי ביע' לכן הרשע"ה... וע"ל מדרש אגדה (בראשית כ"ב ה'), "עם לבן גרתי. אית"ה שהייתי דרע עם לבן הרשע, קיימת כל התורה כולה, גרתי בגמריאיתא תרג"א מנח"ה, וכפרשי"א שם, וע"ל פרש"י כ"ה כ', "בת בתואל ארם אחות לבן. וכי עדיין לא נכתב שהיא בת בתואל ואחות לבן ומפדן ארם, אלא להגיד שבהה, שהייתה בת רשע ואחות רשע"ה וקמומה ארם רשע, ולא למרה ממעשיה"ה, והוא מדברי בה"ר ס"ג ד' [אלא שבמדברו כתבו לבן רשע"ה].

ולבן התעשר עושר רב בעת באו יעקב לביתו, שכתחילה, קודם שבא יעקב לביתו נחור, הוא היה עני ואביו, וכדאייתא בפרד"א ל"ו, "רב הוא אמרו, לכל צופי למ"ה הקב"ה, קדם שבא יעקב לנחור מן משה הקב"ה, שלח מנחה בבאנו על לבן, ושתיינו מטע מהרבה מן היתיהו חור ורעה"ה... ומה שנתתינו מטע מהרבה, שנאמר (ל' ו"ט), וַיַּעֲבֹד רֵעָה אֶת צֶאֱן לָבָן הַנְּזוֹתֶר, מִן הַמִּגְדָּה", וכע"ז" איתא בתרגום יונתן ל"ט ט"ה, והובא ג"כ בילקוט ויצא ק"ל [אות ג"ה].

ולאחר שבא יעקב לביתו, התעשר לבן עשר רב, כמפורש בקרא (ל' ל'), "פי מטע אָשֶׁר יְהִה לְךָ לִפְנֵי יַיְיָרְשִׁי לַרְבִּי...". וכן איתא במדרש אגדה שם, "להגילי בשעה שהיה לבן לקראת יעקב ויבא לו וישען לו לידע אם הביא ממנו לטע מצא, מחילן על שבא לביתו, ויחבר לו בדיעות שהטמינן ממנו במקום שהוא רגליו, ולכל חפר מרגלותיו, ומצא טמטמן זהב וכסף, לכך אמר רבקה וכו"ה... ועיין בסוף".

מחמת נישואי הכשר – שכל עשירותו זו של לבן כשבא יעקב לביתו, היתה מחמת יעקב הכשר, שהיה נינו של נחור.

שיעקב היה נינו של נחור, נכד בתואל בנו, שהיה בן רבקה בתו, כמפורש בקרא (בראשית כ"ב כ' - כ"ו), "וַיְהִי יַצְחָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת רֵבְקָה בַת בְּתוּאֵל הַחַיִּים מִפְּדוֹן אָרָם אֲחֹתוֹ לָבָן הָאֵלֶּי"ה וְיִצְחָק בֶּן שְׁשִׁים שָׁנָה בְּקָרְטָה אֶת"ה.

ועקב היה כשר, כמשמעותו דברי חז"ל בכמה דוכתי, ולשון כשר' להדיא, איתא במכילתא דרשב"י ג" ד', כי אשתו יצחק יעקב בקראו כשרים, וכן בילקוט אברהם ורמב"ם ג"ד א', שכתב [אות נ"ג], "וכשבא יעקב, אל שם ממנו מפלסת, אלא לנודלו כל בניו כשריון מנחומ"ה.

וכל עושרו הרב של לבן שהעניו אביו כשבא יעקב לביתו, היה רק מחמת רבנותו בעניו אביו, כמפורש בקרא שיעקב אמר כן ללבן (שם ל' כ"ט - ל'), "ויאמר אביו אהתי ידעת את אָשֶׁר יַבְרַחְדָּי וְאֵת אָשֶׁר יִהְיֶה מִקְדָּן אֲחִי. פי מעט אשר יהיה לך לפני יַבְרַחְדָּי וְרַבְּךָ בֵּן אֲחִיךָ לְרַגְלִי...". ובנותו טעם להוסיף כאן את דברי חז"ל, שמדי שיבא יעקב מבית לבן, שב לבן למצבו הפקודת שהיה קודם בואו, ודררשו זאת מדברי הפסוק (ל"ב א'), "וַיִּלְכְּוּ יִצְחָק לָבָן לְקַמּוֹתָ, וְיָבִי אֶת מִלְחָמָה, לְמַצְבּוֹ הַקּוּדָם, כְּדַאייתא בב"ר ל"ד ט"ז, "וְיָחַד וַיִּשֶׁב לָבָן לְקַמּוֹתוֹ, לְשׂוֹר, מִלְמַד שֶׁכִּנְסוּ לְסַטְיִם בְּיַדְּ בִּיתוֹ וְהָיָו מִקְרָקִימָם בּוֹ כַל הַלֵּילָה", ובמפרשי המדרש שם, שנטולו כל אשר היה לו, וחזר והעניו בכתיחלה.

את גירסת הילקוט, שהילקוט מחשב את שנות עקרותו של אברהם עד שנולד ישתעאל, א"י מונח רק מומן שאברהם היה בן חמש שנים, שהיה רוצי לביאה לילידה.

ואכן בדבריו, שלפני חשבון זה יצא שאברהם היה בלידת ישמעאל בן שמונים ושמונה שנה (שם ט"א נוסף ג' עד שנה על"ה שנה, ולא לנו פ"ח שנח), ובקרא (בראשית כ"ב ט"א) מפורש שהיה בן שמונים שש שנה בהולדת ישמעאל.

ועוד י"ד בדבריו (כפי שהערנו בהערה הקודמת), שהרי אף בילקוט הגייסאת היא על עקרותה של אברהם ושרה. ואת"ל שהכוונה על שנותיו עד ליותו ישמעאל, אלא מה ענין שרה לנאח, הוי עקרותה של שרה מנשכה עוד ארבע עשרה שנים עד ללידת יצחק.

(ומה שהשקט שם בהמשך בדבריו על חשבון השנים אצל רבקה, גם זה לא בדיעות בתו כמה היתה בנישואיה, וכנראה שמה ששלח לגי' בתוס' ביבמות, כוונתו לתוס' ביבמות ב"א ד"ה זכ, וס"ד א' ד"ה וליף (ולא ביבמות בתוס' המדפיסים בדבריו, שהוא על ס"ד א' ד"ה א"ע"ה). וע"ל שכתבו המדפיסים בדבריו, שהוא על ס"ד א' ד"ה א"ע"ה". ועוד מה שכתב שם שיש להוריד משנות שרה ג' עד שתאה ראייה להריון, ה'תוס' ביבמות ס"ד א' ד"ה וליף"ה ועוד, ותובנים שיש להוריד רק י"ב שנה [ולא ל"ג שנה].

- ולא יזמתי להביא את דבריו שם, ומצאה ליישב.
- מדרש הגדול בראשית שם, ויגד לאברהם, אין לך קשה לעולם כמפיו טוביה, שהיה נכד עצמו לא נולד אלא בזכותו שאברהם אבינו כיצד, מלכה היתה עקרה, ועשת לו אתות השנים עם נחור ולא ילדה, וכיון שנפקדה אמינו שרה, נפקדו עמה כל העקרונות, ונפקדה אף היא עמה, הדא יהי אחיו הדריבתי אלה יגד לאברהם לאמנ"ה.
- וע"ל בילקוט תשס"ו, בהרחב דבר ומפורש יותר, "א"א אמר ליה בלעם לבלקל, אלת ואלה ליקללם, אילולי אם לא הייתי בעולם", כיצד מלכה ושרה היו אחיות, שנאמרו יצחק ארדם ונחור ריבם נשים, ושתייהו היו עקרות, וכיון שנעקדו יצחק על ידי המנחם, אמר הקב"ה לאברהם והתברכו בזרעך לכן ויהי אחריך, היה אברהם מהרחרו ואומר, אחרים ממברכין בזכותי, ומלכך קרובי אחיתא אלה היתה צריכה להקדי, מידי לידה מלכה גם היא, לידה מלכה בינים אין תביב כאן אלא גם היא, שכשם שהיה שרה עקרה ונפקדה כך מלכת פנקדה"ה.
- וישן בגליוני י"ט, פוסקת חיי שרה, ובגליוין כ"ו, פרשת יחי' ס"ח, שכתובתה לכתב חייה.
- ולפי מה שנתבאר שנישואי הכשר היו כאחד, ביאור בספר פירוש התורה לבעלי התוספות שם (אות ב'), מדוע לא נכתב בתורה ויצחק"ה, ואמר ויצחק"ה, ויג'י"ל, אברהם לקח שתי קדושיהו, ונחור לקח לשם זנית, לכך לא נאמרו ויקחו"ה.
- הכי איתא בתרגום יונתן, "...והי"ח אתת עם עגנא דלצבאה ארדם ארדם מנהון היא בההוא זמנא, ארדם הנהן מכתתא דה' בעגנא דלָבָן, וְלֹא אֲשִׁיתִירוּ מִנְהוֹן אֶלְהוֹן קַלְלִי"ה, וְתִרְדָּי יִצְחָק דִּילֵיה, וְמֵה אֲשִׁיתְפָּאָרָשׁ שׁוּי קִסְם רַב בְּרִיתְהָ"ה.
- תרגום ל"כ פלתי, וירחל באה עם הנאשן של לבן, כי ריחה היא בזמן ההוא, כי היה מכה של לבן, ולא נשארו מהם אלא מעט, וגרש רחמיים עליו, שמה ששאריו שם לפני רחל בתו.
- ובענין ד'נ"ד, כד מליתינו אמורה בזה בגליוין צ' פרשת בלק ס"ט"ט, ובגליוני ב'נ"ו, הערה כ"ו.

סיפור ושאלה בציוד?

דור דורשינו, דור דור חכמינו, דור דור ונסיונותינו, בכל תקופה ותקופה הסינונית לובשית צורה וסגנון אחר. אך הצד השני שבמה, שזרם אותו המלך הזקן, שזרם בריאת הסינונית שלט על רובם המוחלט של האנושות, מנסה ומצליח להיבנים לזיז דרכו הסליטות, או דרכם כשל דברו.

אחת הדרכים החיוביות בהם שולט אותו המלך כולל עושי לבנו, הוא על ידי הכלל הישן נורני, שעליו כבר הכירנו לפני יותר משלושת אלפי שנה, שאין מקום בו הזמן עוצר ומלכת יתר ומשך בביתו. לא הכניסה הראשונה דרך "חור מדר" בו אין כמעט שום שמעיות למדת הישעון, למדת את האב בעשירי, במקום בו יש להתחלק ולהתחלק במדת השלמות, "עוד מעט" הוא אינו למכה עשות, ולשע"ה הוא כינוי ליום ופעמים ליממה.

כאשר בשיעה טובה עולים לחמלקה לשאפת, כל דרום מחלקת בין עשות ביקורי הרופאים, בדיקות שגרניות כל כמה עשות, נקיון וארוחות וחזר חלילה, כאשר שהורה תופסת חלק נכבד מסדר היום.

הסיבה שבשעת השחרות היצב מניח מעט מהדריפה המתמדת, היא משום שגם כל הדריפה אחר הישעון עדיין אחוזה ותופסת בשרות שהוא מוכרם. כלל השלוחות הקבועים הוותיקים שבבית החולים, יחד עם הפקידות והפירוצות המצויים בכל מקום, וסגנון התנהגותם יבדורים של אנשי הצוות הרפואי וישאר וישיר במקום, לא בדרך כלל נכבד ליריה יתר מאשר לעילה לחיובין. אך זאת ועוד, שבמצבי כל אדם משרה לעצמו להקל יותר, לזרוע על ההגות ואפילו להכות שבאופנים אחרים לא היה מעלה בדעתו לחלק בהם. היותם מהמסכרים הקבועה וההנסה אל תוככי סינונית מסוג אחר, לפעמים יתחמקו מהחלל הם אנשים ידי יציבני, אלא אם כן הם מוכנים להלחם בעיה ורוחיותם גם במקום זה.

פעמים רבות שהעיהו עם אחים לצרה, אלו הסועדים את החולים האחרים שבמחלקה ובחדר, מביאה לזיז ויכוחים היכולים חלילה להחליש את האמונה, ואף ליבדורים שהשפעתם הקולקטו וההרסנית יכולה להמשך לזמן ארוכה. הצצה קלה לכל אותם זבלים המוחלוקים כינה לרווחות החולים ומני בעמפותיותיהם, בכחה להרוס עבודה" של תקופה ארוכה, ראה את חמלקה ובינה יכולה לסינון עליו מרובה. מה גם שכבר למדנו דל" שהשיעושים מביא לזיז שגוען החטא והעבירה, שפעמים רבות, במצבי אלו הלימוד קשה, אין יכונה, ואף לומר העבירה, כבר סימנו ונכללו וישלשו את אמירת ההתאווה, ומוגישים תחושת כבודת שאיין חלק להמשך, בדיקות נלוח להתאווה, לא אך שנה נבדורות שהאורז והצח לא יחא בבחינת בורא היו גלמות שלב באיה לא ישובו.

כאשר מחד גיסא הסינון כה גדול ומסוכן, ישנו כנגדו העוררות גדולה ורבה של האדם, בדבר אפסיתו של האנושות, אותו אדם גדול מימדים, בריא ושלם בכל גופו, ברגע קט של אירוע מוחי, או כל מחלה אחרת, הריהו מוטל למת על מיטת בית החולים, מחובר למכשירים רבים, ואין לאל ידו לעשות מאומה, הוא טובי הרופאים אף יכולים לסייע מאומה, אלא רק להצביע בידיהם ולכפי מלקה, באומנם, בהמשך, החייד היחיד לעזור ולסייע בעזרה ומבצע זה, הוא תפילת קרוביו ובני ביתו לפני בורא פרוצות שישלח מינו ורופאה שלמה במהרה.

הזמן הרב הפגיו העומד לפנינו כשוכני בית החולים, אלו שנמצאים עם כבדי לשעור ולעזור לקרוביהם החולים, יכול להיות מנוצל לטוב, לחשוב ולזכור לשם מצוה על כל מה שעושה לחולה, לנסות לעזור גם באחרים, להתחלק באמונה ברורה בה, שבורא את השמים והארץ ואת כל הבניות, וכל מה שה' עושה לאדם, זה לטובתו, ומסת הנאב והיטוירים הם לעורר לשנות את הדרכים ולשוב בתשובה שלימה, וגם בכדי לכפר לנקות ולזכך את הנשמה.

הסינונית בורא התנסה יצחק דערמחליהייטער* בחבלי לא היו קלים. כל חיי עברו עד כה בהכילי בני המדרש, בהמשך יצחק ורבה, ולאחרונה, שנאביו הקשיש לקה לזיבו, אושפו האב למשך תקופה ארוכה בבית החולים, כאשר כל המספחה דואגים עבורו שלא להשאיר ברגע קט בבית החולים עם אב שמירה מעולה, וכאשר מהבנים, הם עליו מוטלת מצוה חשובה זו, לעזוב את בית המדרש ולעבור לשלוחות בבית החולים על ידי מיטת הרב.

הקשיש הגדול בנסיון הוא, עקב היות האב במצב סיעודי, ובחדר עם חולים קטנים, כך שבד אחר עליו לשלוח בחדרו על האב בכל יום, ויחד עם זה, אסור היה לו להתפלל או ללמוד בחדר או לומר כל דבר שבקדושה ממתח המצב. האפסות היחידה שעמדה לידו, היה להרהר בדברי תורה, בלא התמצאים מפניו.

גם במסדרון הסמוך למיטת האב, כמעט לא היה שייך לומר דבר קדוש, עקב אנשי הצוות הרפואי וישאר אנשי המחלקה ומקבירי עיניהו ושבו בכל יעד, של היה לבושית כדן וכדין. בוקשיש ניתן היה למצוא אפילו בכל יעד, ברוב הארצות ואורזנו על מה שאכל ושתה.

בזמנים קשים אלו שנמשכו שנים ארוכים, במיוחד שההרהר הממושך בלימו, אולי יכלת עיון בספר או להוציא מפיו, היו קשים ליצחק עד מאוד, ולכן באחת הלילות, ליל שישי פרשתי וישלח, כשארו קורמטראקטער* שנתו, לחדר, שסעד אף הוא את אביו הקשיש, החל לשוחח עמו מאת בעיניו "משבות", הקשיש דבריו ושוחחו ויחדיו.

אזי ספר לי ליצחק אודות המחשבות העולות לו בראשו בימים אלו בהיותו כאן בבית החולים, כשהוא רואה את החולים וסולחים, אלו אומרי לידעה בהרבה שישן ידן ויש דיון, ושכל מה שאדם עושה בחייו, לבסוף הוא משלם על כך מחיר יקר!

בדגה הראשונה היו יצחק מופתע מהדברים שמעו, וחשב לזיבו, האם באמת אותו ארו, שלפעורו רבה ראהו מחיל בלב עיניו ועובר בעבירות תמורת שבטא פשט שמתות של כמה ימים במקום זה כבר עלו בו ההריות בתשובה בדגה כזו עד שהגיע למסקנה המתבקשת שישן ידן ויש דיון.

עודו מהרהר בדברים שמעו, בהביר לו ארו את כוונת דבריו כשהוא מבאר ומנסה את משנתו, הנה, תראה אף במיטה האחרונה, אותו החולה השוכב בה, לא ימיו עושן סיפורית הנאמן, לאל בדברי הרופאים ובאחרותיהם, כעת, כשרק מלאו לו כחמשים שנה, הוא מוטל במיטתו חולה במצב אנוש,

עקב מחלה קשה בריאותו, וברור לי הדבר, הוסיף ארו ואמר, שאילו כל מעשה היה מבקר כאן ורואה את אותו חולה הוסיף ביסודי אירוב קשים, וימיו ספורים, כל החשק והתאוה ללשונה היו נעלמים לו כאבא פורה, וכבר יתחם מעישון ככל יכלתו.

החולה בקצה השני של החדר, לא נזהר לאכול דברים ממותקים, הפריז באכילת סוכריים, וכעת מסכן, לא לפני יכיל לאכול שום דבר מתוק, אלא לעולם לא יוכל ללכת על רגליו, ולא לעשות שטויות. הנה, הביא ארו השניה גלגל מנוק המשתפס בה עבקות הסכרת שיש לו זה, והוא שוכב על הרצפה, אצל כל ימיו דברים שמוניים, לא שטר על הכולסטרול, וברואי שלא ספר לקריות, וכעת הוא משלם את המחיר הקשה, באשפוז לאחר סדרת התקפי לב קשים, וככל הנראה הוא בוקשיש יצא מהם.

ככל שאני מבט כאן על חולים, סיכם ארו, אני רואה שכל אחד מהם משלם מחיר יקר עד מאוד על שטויות עושה. לכן הגעתי למסקנה הברורה, שהעולם ארו דבר הפקר, אלא יש דין ויש דיון!

כססיים יזרת את נאומי המשכנב, והשליט יצחק שכענו שמסקנה נוספת וחשובה יותר ניתן להגיע מהדברים, האלו, אם בדרך, שאני יש דין ויש דיון, ולכל אדם משלם ביקור על כל הנאה שהוא נהנה עיניה, אשר על כן, דיון, ולכל אדם משלם ביקור על להגיע אליה שקבנות דברים טובים אלו.

פשוט מאוד, השיב ארו, אדם צריך לחיות כל ימיו בדרך הנכונה, לאכול בעיקר מאכלות בריאות, להתקמל, ולא לעשות שטויות. הנה, הביא ארו ראייה, שתכלה על אביו, הוא כבר גן שמונים, ועדיין כוחו במותו, לא לא שמונים, כי הוא תמיד שטר על הבריאות, לא עושן ולא אכל מאכלים עתירי שומנים, הקפיד על תזונה נכונה, ובנוסף, כל בוקר עורב עשה ריצה" ר"ב, ועל שטר על בריאותו האיתנה עד היום.

אם אבדך כל כך בריא ואיתן, שאל יצחק, מה הוא עושה כעת בבית החולים?

ארו לא התבלבל מהשאלה, אלא החל להסביר, שזה דבר פשוט וברור שאדם לא חי לעולם, אלא רק כמה עשרות שנים, כאשר כל אחד מקווה שאיך ימיו, אף אלו שלא משלם על עוונותיו ועושים שטויות, מתחילים לטבול במאכלים ומחולות ברב בשנות חייהם העצירים, בשנות החמישים והששים, ואפילו בשנות הארבעים לחייהם, לעומתם, אותם אלו שמשרו על עצמם ועל בריאותם, עד שנות השמונים ולפעמים גם בשנות התשעים, בריאותם ידועי איתנות, עד שמתגמל הזמן בו האדם מתחיל להחזקן, ומתחיל לטבול בכל מיני מחייתים נכאבים, הלב מחתיל לעשות בעיות וכן שאר האיברים, ולכן באים לבית חולים..."

לפתע, בצפצוף דבר לא אחד המכשירים בלח את דאמטה שהיתה בחדר הקוטג והשיחה ביניהם. יצחק מיהר פלוק את המרש, וכשראה שהמנוטר והלבי שמעל למיטת אביו מתהבב ומצפצף, מיהר לרלפק היגיע מהרה לחדר, להם שיבואו מהרה לבדוק מה אירע לו. הרפא התורן הגיע מהרה לחדר, וברגע הראשון נבלה, אך גראה שהלכ בהפסק הפסיק מלפוע, אך לאחר כמה רגעים כשראה שהחולה נראה כרגיל, ושאר המדידים היו סדירים, הבחין, שבסיעייתא דשמיה לא אירע מאומה, רק עקב עזוזו של החולה כוח יד שנתו, זו ממוקמת ארו החישינים, ולכן היה נראה שמעט אין פעילות לבבית והמכשיר השמיע את צפצפופו.

עוד נזן מה נשאר יצחק על די מיטת אביו, להגשיח שאכן לא כל בעיה בתפקודו הלבבי, כאשר כל אותה העת הוא מוחש בליבו מה הדבר הטוב ביותר להשיב לארו על דבריו, הוא בלב האו נושא תפילה לפני שוכן מרומים יתכנס בליבו ובפיו את המילים הכוננים, ופלטלו לעצמם סימלה בליבו של ארו, ואולי אף קירבוהו למוטב, לשמירת תורה ומצוות, וכשראה שחל כשרוה עם אביו, חזר לישב על הספסל במסדרון, להמשיך בשיחה עם ארו.

בדיקות האחרונות חשבה הרבה על מה האפסות, כך פתח יצחק בדבריו, והמשיך ואמר, שהוא חושב שאכן מסקנתו נכונה מאוד, שהשיחה בבית החולים מוחקת את האמונה והשקפה של החולה, שיש דין ויש דיון!

לשמחתי לא אסור לי יצחק הסיכם עם המשך דבריו, שבואי אף מסקנותיו הם נכונות, שיש אחריו לו לאדם לעוק את נפוש כל מיני משותית, אלא ש מצוה מתורה, לשמור על הנפש, והרמב"ם האריך בחיבורו אודות זאת, ואף בשולחן ערוך, ספר הנהלות ששל על יו ולאורו הולך כל יוד, שיש להכות רבות שהאדם לענינו, זה שיש אחריו חיוב לשמור את גופו שלא ינק.

אלה שמתרצים צריך לחשוב בהתבונן מה הצליתו בעולם, לא כל תכלית החיים היא להנות ולבלות, ואין לאחר המיתה נלחם, האדם הוא כמו כל תכלית החיים, הוא אינו כל טענה על כל אותם "הנננים", החשובן הפשוט הוא שיעדיף להנות עד גיל תשישים, ולמות, על נפני לחיות שמונים שנה עם הגלות. במיוחד שגם מי שחי עם הגלות, גם זה אין ביטוח שיהיה שמונים שנה, ואף אם יחיה אפילו תשיעי שנה, הוא לא יחיה לעד, אלא לבקרו מה שובל ימות, וגם זה מתוך סוררים. וכמובן שגם אין שום ענין לבקרו מה שובל ימות, וכפי כפי לקיים עליו מצבה, אלא ל"תרום" את גופו למדע, לסינוניות פתולוגים, או לבשר לחיות ירעות בגן החיות. אבל אם תכלית החיים הם לחיי העולם הזה, שיש אורכים לאחר החיים בעולם הזה, בראי ישש לו לאדם להשתדל שיהיה בריא, שגלגל החיוב המוטל עליו לנהוג כן, חשבון פשוט הוא ועל מציב, כי כל רצון חיים בעולם הזה, ניתן ללמוד בו תורה ולעשות בו מצוות, שיעמוד לאדם לנצח נצחים. מי שזוכה לחיות שמונים שנה, הויו לו יותר מימיו בהם לו להתפלל ולבדק, ללמוד ולעשות מצוות, ולרכוש בהם זכויות עצומות לחיים שלאחר המות, לעולם ולכל דור, נכמובן שיש לקבד את הגוף היחיד שעשה כה הרבה מצוות, שכולו תורה, בקבר ישראלי, ולקיים עליו מצבה.

אם נבדוק את עצמינו, המשך יצחק ואמר, נלכה לראות שמנהגותינו והרגשותינו שנה ראינו גדולה ביניהם ויחא בנפשו" לא אדם שעשה אף פעם במהלך ימי חייו מעשה טוב במיוחד, הרגשותו הטובה מאותו מעשה יכולת להמשיך לאורך כל ימיו. זוהי הרגשה מיוחדת של פקודת רוחני שהוא רק ממעשים טובים מועילים. לעולם אדם לא יוכל להרגיש טוב כל לפני שבוטו ארו אצל עובדי מלכים, הוא נהנה ארו מה שיחא הנותן מיוחדת, או כל הנאה שניתמת אחרת. הנאות שגמיתם הם קצרות עד מאוד, וברגע הם חולפים, ואין אפשרות כלל להשנות ביניהם כל הנאות רוחניות, וכעת מה חשבון, אם האדם הוא יצור כל שאר בעלי החיים שגולמו, או כל שאר בעלי החיים אין שהיה הרגשה של עזרה, סיפוק רוחני. לא ועוד, באיה איבר בגוף, אדם מרגיש את ההנאה הרוחנית, האם בחישיני הטעם שבשלושן, או בקולטיני הריח שבחלל האף. אלא כל אחד יודע ומבין שהנאה רוחנית היא זו המעירה על תודת האדם בריא, ובקורבו הכניס הקב"ה נשמה, שהיא זו המעוררת לאדם מאת המרה ויערה לסיפוק רוחני, והיה המשפיעה על האדם ומצב רוחו לטובה, כשהוא עושה מעשה טוב.

ועל כן, סיים יצחק את דבריו, אני הגעתי למסקנה אחרת משותית כאן בבית החולים, שהתקו אצלי בדבר" ח"י סיפוף במהם לשחיטת סוהות אדם למית", ועל כן מסקנתנו היא, חלוקה ולחשוף עוד מצוות ועוד מעשים טובים, לעסוק

אזכור אבי הנאספה לייזר הפולה עם פרז"ל.

יותר בתורה ועמלה, ולקנות קניינים נצחיים לעולם שכולו טוב. ניכר היה על ארו שהיה מקימם לא שמע על רעיון שכזה, ומאסבה כסגנון הדיבורי היו חודשים עברו ונשמעו לו כמשושים קמעה. אלא המצב והמקום בו היה, וברכו לכך, שדקדק נפשו נקטן בשריון הפיירה שסעף אותו כל השנים, ובו יכול לחלחל קמעה דבריו הכוננים והנאמתיים של יצחק.

השנה שתיא את הצוות חלפה ועברו מזמן, צוות אחיות היו החולים נכשלו לחדר לבקורות שגורית על בדיקת לחץ דם, דופק, סיטוריה וחום, וכן נכשלו הדבר עם עוד כמה בדיקות, נתינת תרופות והחלפת שקיות האינפוזיה שאדם דברים הנצרכים, השנינו חשבו לנחל כבוראות ששל על ההוריים השופשים, ונפרדו בידידות, כאשר ארו מודה ליצחק על הדברים שאמר לו, שהם עבורו "לחומר למחשבה" להמשך הלמה הארוק שבתנו כאן בבית החולים.

יצחק פנה אל המסדרון, להפסיק מקום 'קפי לקרוא קריאת שמע על המיטה, בלא הפעל, כפי שחרה לו רבו, מההסיבה שהוא כאן בתפקיד של "משפטי החולה", ושמו אביו יצטרך דבר מה ואיאלץ להפסיק בדיבור כשסיים לקרוא קריאת שמע, והיישש על הכרסא שבמקום למיטת אביו וניסה להרדם.

למרות עייפותו הרבה, לא הצליח יצחק להרדם, ולא בגלל שהוא מפונק, שהיה ילדול"ה הוא מצליח להרדם גם על פסל של הקשה, ואילו הוא יש על ספה חצי שוכבת, עם כרית נוחה, ולמרות חלץ, השניה ממנו הברואת כל כמה קדות הוא משנה את תנוחתו, אך ללא הועיל, הוא לא הצליח להרדם.

שביל כלשהוא מחשבתי החלו מושוטטות אודות מה שעבר עליו בלילה זה, על דבריו שהיו על השותבות, ועל המסקנות שאמרו שעליו להסיק ולשנות את דרכיו. הוא החל להרהר רבות בדברים, והגיע למסקנה הנעמלה, שאף לו, כיהודי שומר תורה ומצוות מילדות, שכל ימיו ישב באהלה של תורה, יש עדיין הרבה מה לשנות ולתקן, ובעת, לא זמן שהשגמם קרובו, יחד עם הכוחות הבריאים והצעירים שקיבל במתנת שמים, יש לו לעבוד ולעמול על כך.

העיסויות היומיות, לא תמיד יש לאדם שיטה עליהם. בדיוק באותם רגעים נזכר במעשה נכספה, בנאותו מאורר שהיה לו עם שכוני בימיו נערוות, לפני כחמשים שנה, שהיו קפוצו בו, כאשר לעטנתו הוא צדק ברוב סענוניותו, אלא משלחת המרהיבה הוא הוסיף ועשה לו כמה דברים שחשבו כדת של טובה.

פריטי המאורר עלו לפניו בלא שרצה, היאך אותו שכן נפגע עמוקות וקשות, וכל נסיונותיו לפייסו לרצותו על בורחו. הוא סיכר בלע שמועו בדיו. גם עברו עם כיפור לו אותה שנה, למרות רוב טרדויותיו באותו היום, האירוע שיכן עשה קלה טרם כניסת היום הקדוש וביקש את סליחתו, אך אותו בליטו, לא רק שנשאר כסיטוריו, אלא אף טרק לו את הדלת לאחד שהחזירו לכל ימיו שוב להטרידו.

כמה שילחיש ששחל לאותו שכן לפייסו לרצותו, שבו כולם עם אותה התשובה, שהשכן פגוע עד עמקי נשמתו, ולא מסיכס לשמוע דבר על פיוס ריזיו. הצעות של השלום ריזיו נדיבים לא שינו את המצב, וכבר היו כאלו שאמרו לו, שהוא הגויים בניסיונות בבקשת המחילה, וכבר עשה כמעל ומעבר, ואם אותו יהודי לא רוצה לטחול, שלא יטחול!

לפני כשלושים שנה, כעשרים שנה לאחר המאורע, כשהוא עבר איהו שהוא 'ספור', לעלה לפניו מחשבה שאולי חובת הפיוס מוטלת עליו עילוי, והבוראת כשהם שווה שלוח לפייסו, עם הנשחה על עוונותם מוכובדים כבדי להגיע לליד ריזיו. הוא אלא שמע אותו יהודי מהם המודב, הוא הכריז שיש על מה לחדר, הוא לא יחמול לו לעמית על מעשיש אלו, שפגועו בו אנושות באותה תקופה, ועד היום הוא סותב עמו עוד תוצאות מהמעשיים הנוראים הללו, כך שאינו רואה לו סיבה שיתחיל אי פעם על מה שעשה.

זכויות בדת היו לאותו יהודי, שבכונתו סיטוריו המוחלט והתקפי להפסיק, למד יצחק בדרך הקשה לשמור את פיו ולשלונו, לשמור מצרות נפשו. מנער פזיו שאינו נמסר לומר לא אשר על לזיבו, ככל אדם בכל עממו, והוא השתנה לעמך שנה אחרת, ששומר על לשונו ומלכלי היטב וטוב, והתפילה הגדולה והאיחמה שיכולה אותו מירבד את שאינו כשרה, שעשורתו שלום אחר כך, עדיין נמסים להפסד דרך תקות את אשר קלקלו, גם במחיי גדול ועצום.

ענת יצחק יצחק החלטת נחושה, שמיד לאחר שייסיים להתפלל הפילת שריות, הוא ינסה לאשר את אותו יהודי, לראות אם הוא עוודו בין החיים, ואם כן, הוא ינסה לעשות ככל אשר לאל ידו, להרבות עליו רעים ומפייסים, שימחלו לו על אשר פגע בו.

כך קעלה יצחק ליזיבו מחשבה, שכעת, כאשר אותו יהודי שנים הגיע לשנות הגבורות, אולי יסיכס לחזור בו מסיטוריו המתמשך לו שנים למחול ולסלוח, ועיתר לבקשת התנוונים שאבקש מתאחזן לפניו.

בשיחה טלפונית אחת הוברר ליצחק, שאותו יהודי מנער, חי ומתגורר עדיין באותו מקום בו התגורר זה יותר מחמשים שנה, מתפלל באותו בית הכנסת ושייך לאותה קהילה.

הפרי יצחק רבות בטר, היאך כדאי ומומלל לו לפנות לאותו יהודי בכדי לפייסו ולרצותו. הדבר הוא הבין שאף שעברו כש כחמשים שנה, בכל זאת עדיף שיפנה אליו דרך שליח, ולא שיבוא בעצמו, ורק לאחר שהשליח יצליח לפייסו ולבקש את מחילתו, הוא יוכל לבוא אף בעצמו להתפייס עמו בלימות.

שמות רבות עלו בריעונו, אולי יבקש מאחד מחבריו מימי הנערוות שיש לו הכרות עם אותו קשיש, או שבככל עדיף מישהו בו גילו של אותו יהודי, או שיעדיף לו לפנות לרבי מפקציו בנישאר, אדם שמקצועו הוא 'משור', שכל ימיו עוסק בליציל בפניו בעלי מריבה ומחולקות.

בליב כלל היישיב יצחק ללימודו, כאשר מחשבתינו מציקות לו על הרף, היאך יוכל לפייס ולרצות את אותו יהודי פגוע, וכשראה שהמשחשבות מרפאת ממנו, במיוחד שרורב עייפותו מהלילה האחרון שהוא כמעט לא הפסיק לעיין בה, החליט בליבו ללמוד דבר מה קל יותר, על פרשת השבוע שנים מקראו אחרת תרגום עפרש"ל, שחיובו של כל יהודי ללמוד כל שבוע, שני שבפסק שולחן ערוך ארו חיים סימן רפ"ה ס"ב, כדי שיעד כניסת השבת סייס את הפרשה כדת וכדין.

גם לימוד לא חי היה לו כל כך קל, העייפות הרבה הכריעה, כמה פעמים הוא נרדם על גבי החומש, התקורר והמשיך בתלמודו וחוזר חלילה, עד שלאחר כמה עשיות ארו הפסיק לסיים את הפרשה עם תרגום רש"י. כשיצחק קם מתלמודו, החליט ללמוד את הפרשה כדת, עוד עילה לבליב ריעין נפלא, ממי ראו וביאדי הדבר שיבקש ממנו שישמש עבורו כשליח טוב ומועיל, לפייס את אותו יהודי ולדבר על ליבו שחיים וירחם עליו ויחמל ויסלח לו על מה פגע בו קשות ולפי כחמשים שנה.

השאלה היא: מה הרעיון שעלה ליצחק מייזר בפרשתו עפרש"י?

דערמחליהייטער - המבקש מחילה: קומטרטאכער - החושב עקום.

תשובה ל"סיפור ושאלה בציוד" משבוע שעבר:

תגובה לשאלה, מנין פרשתנו עפרש"י? ניתן להגיע לטענה מיוחדת לזרע של קיימא, שהיכל אסויה את הענינים המורה ולימדם לזרע, ובזכות זה אין בקורבן בלשורת טובה ישועות ונחמות. להמקד בדבר ישועה ורמיזות, ניתן להגיע לטענה זו לזרע של קיימא. במעשיים טובים אלו שהעברו ובני ביתו יעשו, וזאת מדברי רש"י ז"ל א', ע"ה, "ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב ויבאנה רחל באחת ותאמר לא יעקב בנה ללמד תורה לילדים מנוגעים מתורה, והשתדלות לילך בדרכי קמחית, הם מהדברים עליהם ח"ל אמרו שהם 'מעשים טובים', א"כ מבורא שעשיית מעשים אלו היא סגולה בדוקה להמקד בדבר ישועה ורמיזות, בזרע של קיימא במהרה.

שמות הזוכים לשבוע שעבר:

שווק ל - בני ברק - משנה תורה להרמב"ם, ה"כ.
בנו 1 - קרית ספר - ליקוט מדרשים א'.
אנולד א - בני ברק - ליקוט מדרשים א'.
הנו 2 - קרית ספר - ליקוט מדרשים א'.
המשיבטי - בני ברק - השעטנו בעיני המורדני.
סול מס - מודיעין בליית - השעטנו בעיני המורדני.
מאן א - מאנצטער - השעטנו בעיני המורדני.

הודעה נשלחה ותשלח לזוכים.

לתקופת נסיון, ניתן לקבל לשבוע את המיטה הפסק או באימייל (ללא תשלום). המעוניינים לקבלתו, ישלחו את שמם וכתובתם בבתי ברור, בתוספת מס' טלפון לבירורים, לפקס המערכת או למייל: yaepstein@aol.com

תשובות לשאלות המתפרסמות בכל יום, יש לשלוח בכתב ברור וקריא, בצירוף שם וטלפון עד ליום ג' בשעה 23:00 בלבד לפקס' 9741115 - 972-8 (24 שעות) או לקס' 1-732-3634947 או למייל yaepstein@aol.com עד יום ג' בלתי בלדי.

הפרסים לשבוע זה: ספר "חידושי הרשב"א עשה"ו", ה"כ.
עוד ארבעה זוכים נוספים, כל אחד בספר "חיי אדם השלם", הוצאה חדשה.
הפרס לשבוע זה על "סיפור ושאלה בציוד": שלושה זוכים, כל אחד בספר "ווא ליצין גואל", בעניני 'אמונת הגאולה וציפיה לישועה'.
להערות, הארות ותגובות ולכל עניני העלון, יש לפנות לפקס' ה"כ. לתרומות, הנצחות והפצה ניתן לפנות למערכת